

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Dagmar Nygrínové a soudců JUDr. Jiřího Pally a JUDr. Josefa Baxy v právní věci žalobkyně: **M. H.**, zast. JUDr. Janem Pavlokem, advokátem, se sídlem Na Příkopě 391/7, Praha 1, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, se sídlem Nad Štolou 936/3, Praha 7, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 29. 2. 2012, č. j. 7 Ca 281/2008 - 51,

takto:

I. Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 29. 2. 2012, č. j. 7 Ca 281/2008 - 51, **se zrušuje.**

II. Rozhodnutí Ministerstva vnitra ze dne 13. 8. 2008, č. j. VS-4950/51/2-1992, a rozhodnutí Krajského úřadu Středočeského kraje ze dne 1. 2. 2008, č. j. 99482/2007/KUSK, **se zrušují** a věc **se vrací** žalovanému k dalšímu řízení.

III. V řízeních o kasační stížnosti a o žalobě proti rozhodnutí Ministerstva vnitra ze dne 13. 8. 2008, č. j. VS-4950/51/2-1992, je žalovaný **povinen** zaplatit žalobkyni náhradu nákladů řízení ve výši 21.400 Kč do patnácti dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám advokáta JUDr. Jana Pavloka.

Odůvodnění:

Rozhodnutím ze dne 13. 8. 2008, č. j. VS-4950/51/2-1992, žalovaný zamítl odvolání žalobkyně a potvrdil rozhodnutí Krajského úřadu Středočeského kraje ze dne 1. 2. 2008, č. j. 99482/2007/KUSK, kterým nebylo vyhověno žádosti žalobkyně o vydání osvědčení o státním občanství České republiky. V odůvodnění rozhodnutí o odvolání žalovaný

uvedl, že žalobkyně se narodila X ve V. v R. jako M. G. V rodném listu vydaném matričním úřadem V.-P.-F. dne 23. 5. 1945 je zapsána jako matka M. A. G.; otec není uveden. Teprve rozsudkem Okresního soudu v Mělníku ze dne 6. 4. 2005 bylo určeno, že otcem žalobkyně je K. R., který dne 20. 6. 1945 uzavřel ve Vídni manželství s matkou žalobkyně. Žalovaný označil za prokázané, že žalobkyně nenabyla československé státní občanství narozením. Konstatoval, že žalobkyně nenabyla československé, resp. české státní občanství legitimací, ani určením otcovství, neboť k legitimaci žalobkyně podle Všeobecného občanského zákoníku do 31. 12. 1949 nedošlo a ke dni právní moci rozsudku o určení otcovství žalobkyně nebyla nezletilým dítětem. Občanství žalobkyně nenabyla ani udělením či uzavřením manželství s K. M. dne 13. 7. 1969. Žalovaný vzal v úvahu, že žalobkyně byla od roku 1961 považována za československou, resp. českou státní občanku, a zdůraznil, že skutečnosti ve veřejných listinách, které jí byly vydány (občanské průkazy, cestovní pasy, osvědčení o státním občanství, soudní rozhodnutí), je nutné považovat za pravdivé do doby, než je prokázán opak. Ve správním řízení bylo jednoznačně prokázáno, že se žalobkyně nestala československou, resp. českou státní občankou; byl tedy prokázán opak obsahu uvedených listin. Žalovaný doplnil, že právo týkající se státního občanství nemůže být vydrženo a žalobkyni nelze vydat osvědčení o státním občanství České republiky na základě ochrany její dobré víry. Ochrana dobré víry nemůže převýšit veřejný zájem na dodržování zákonnosti v oblasti státního občanství a příslušný správní orgán nemůže osvědčit existenci státního občanství, které nevzniklo.

V žalobě proti tomuto rozhodnutí žalobkyně namítla, že s ní bylo po celá desetiletí zacházeno jako s československou občankou a ona o tom nikdy nepochybovala. Namítala, že nebyly provedeny důkazy, které by jednoznačně vyloučily, že nabyla československé občanství narozením, legitimací, určením otcovství či udělením. Podotkla, že nemůže být sankcionována za to, že stát není schopen dohledat doklady o tom, jak občanství nabyla. Poukazovala na svou dobrou víru, že je českou občankou.

Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 29. 2. 2012, č. j. 7 Ca 281/2008 - 51, žalobu zamítl a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. V odůvodnění rozsudku soud uvedl, že žalobkyně nebyla ke dni podání žádosti o vydání osvědčení o státním občanství v roce 2005 v dobré víře, že je státem považována za jeho občanku, proto není dán důvod ochrany důvěry ve státní občanství. Žalobkyně nijak nesporovala zjištění o jejím narození mimo manželství, okamžik uzavření manželství rodičů ani občanství své matky. Soud shledal, že pochybnost o státním občanství žalobkyně vznikla již v roce 1950, kdy její otec požádal o vydání osvědčení pro sebe a svou rodinu včetně žalobkyně, která však v osvědčení ze dne 25. 9. 1950 uvedena jako československá státní občanka nebyla. Soud dále vyloučil možnost, že by k určení otcovství došlo dříve než v roce 2005. Vydání občanského průkazu v roce 1961 není titulem k nabytí státního občanství a šetřením nebylo zjištěno, že by žalobkyni bylo československé státní občanství uděleno. Správní úřady tedy podle soudu spolehlivě a úplně zjistily skutečný stav věci.

Proti tomuto rozsudku podala žalobkyně (dále jen „stěžovatelka“) včas kasační stížnost. Namítala, že soud nedostatečně zohlednil skutečnost, že se po dlouhá desetiletí považovala za českou, resp. československou občanku, a byla za ni považována i státními orgány. Podle stěžovatelky nemůže jít k její tíži, že stát není schopen dohledat konkrétní doklady o způsobu nabytí občanství; její dobrá víra by měla být chráněna. Stěžovatelka

konstatovala, že v řízení před správními orgány ani před soudem nebyly provedeny takové důkazy, které by jednoznačně vyloučily možnost, že nabyla občanství České republiky, resp. jejích právních předchůdců. Stěžovatelka proto navrhla, aby Nejvyšší správní soud napadený rozsudek zrušil a věc vrátil Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

Žalovaný ve vyjádření ke kasační stížnosti uvedl, že stěžovatelka opakuje námitky, které byly spolehlivě vyvráceny. Zdůraznil, že československé, resp. české státní občanství nikdy nenabyla na základě nabývacích titulů, které přicházely do úvahy (narozením, legitimací, určením otcovství, uzavřením manželství, udělením). Ochrana dobré víry nemůže podle žalovaného převýšit veřejný zájem na dodržení zákonnosti v otázce státního občanství. Žalovaný navrhl proto kasační stížnost zamítnout.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek v souladu s § 109 odst. 3 a 4 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), vázán rozsahem a důvody, které stěžovatelka uplatnila v kasační stížnosti. Neshledal přitom vady podle § 109 odst. 4 s. ř. s., k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti. V kasační stížnosti označila stěžovatelka důvod podle § 103 odst. 1 písm. a) a b) s. ř. s.

Podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. *kasační stížnost lze podat pouze z důvodu tvrzené nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení*. Nesprávné právní posouzení spočívá buď v tom, že na správně zjištěný skutkový stav je aplikován nesprávný právní názor, popř. je sice aplikován správný právní názor, ale tento je nesprávně vyložen.

Podle § 103 odst. 1 písm. b) s. ř. s. *kasační stížnost lze podat pouze z důvodu tvrzené vady řízení spočívající v tom, že skutková podstata, z níž správní orgán v napadeném rozhodnutí vycházel, nemá oporu ve spisech nebo je s nimi v rozporu, nebo že při jejím zjišťování byl porušen zákon v ustanoveních o řízení před správním orgánem takovým způsobem, že to mohlo ovlivnit zákonnost, a pro tuto důvodně vytýkanou vadu soud, který ve věci rozhodoval, napadené rozhodnutí správního orgánu měl zrušit; za takovou vadu řízení se považuje i nepřezkoumatelnost rozhodnutí správního orgánu pro nesrozumitelnost.*

Z obsahu správního spisu Nejvyšší správní soud zjistil, že se stěžovatelka - v rodném listu uvedená jako M. G. - narodila dne X ve V. v R. matce M. A. G.; otec neuveden. Dne 20. 6. 1945 uzavřel K. E. R., nar. X, manželství s M. A. G., nar. X. Dne 16. 3. 1979 uzavřela stěžovatelka manželství s M. R. H., nar. X, švýcarským občanem; uzavřením tohoto sňatku nabyla stěžovatelka švýcarské občanství. Rozsudkem Okresního soudu v Mělníku ze dne 6. 4. 2005, č. j. 9 C 215/2004 - 14, bylo určeno, že K. R., nar. X, je otcem stěžovatelky; tento rozsudek nabyl právní moci dne 6. 5. 2005.

Na základě takto zjištěného skutkového stavu posoudil Nejvyšší správní soud jednotlivé námitky stěžovatelky a dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná.

Předmětem soudního přezkumu v tomto řízení jsou správní rozhodnutí vydaná v řízení o žádosti stěžovatelky o vydání osvědčení o státním občanství České republiky. Klíčovou právní otázkou, kterou musely správní orgány i soudy posoudit, proto bylo, zda stěžovatelka toto občanství nabyla, či nikoliv.

Současná právní úprava státního občanství České republiky je obsažena v zákoně č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon označuje za státní občany České republiky ty fyzické osoby, které ke dni 31. 12. 1992 byly státními občany České republiky a zároveň státními občany České a Slovenské Federativní Republiky (srov. § 1). Tuto podmínku mohla stěžovatelka splnit jen za předpokladu, že v minulosti nabyla československé státní občanství.

V době narození stěžovatelky upravoval nabývání státního občanství císařský patent ze dne 1. 6. 1811, č. 946 Sbírky zákonů soudních - *obecný zákoník občanský* (dále též „o. z. o."), který se stal součástí československého právního řádu recepcí provedenou zákonem ze dne 28. 10. 1918, č. 11 Sbírky zákonů a nařízení, o zřízení samostatného státu československého.

Podle § 28 o. z. o., ve znění zákona č. 449/1919 Sb., o zákonné ochraně Československé republiky, *plného požívání občanských práv se nabývá státním občanstvím. Státního občanství v těchto dědičných státech nabývají děti československého státního občana narozením.* (srov. Veselý, V. a kol. *Obecný zákoník občanský a souvislé zákony.* 2. vydání. Praha: Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1948, str. 25).

Vzhledem k tomu, že stěžovatelka neměla v okamžiku svého narození určeného otce (k oficiálnímu určení otcovství došlo až v roce 2005) a její matka byla v té době cizinkou, nemohla stěžovatelka nabýt československé státní občanství narozením.

Podle komentářové literatury zná obecný zákoník občanský *„jediný důvod odvozeného nabytí státního občanství, totiž narození podle § 28. Za rovnocenný důvod odvozeného nabytí občanství jest pokládati legitimaci (§§ 160 - 162 o. z. o., srov. § 6, odst. 3 dom. zák. č. 105/1863 ř. z.). ... Nemanželské dítě cizinky nabývá státního občanství čsl., legitimuje-li je čsl. státní občan (§§ 160 - 162 o. z. o.) a není-li svéprávné (srov. § 6, odst. 3 domovského zákona č. 105/1863 ř. z.)"* [blíže viz Rouček, F., Sedláček, J. a kol. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl I.* Praha: Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1935, str. 277, str. 280].

Nejvyšší správní soud v rozhodnutí ze dne 29. 3. 1934, sp. zn. 6289/34, publikovaném ve Sbírce rozhodnutí nejvyššího správního soudu Boh. A pod č. 11186/34, vyslovil, že *„[n]emanželské děti československého státního občana a cizinky nabývají legitimaci per subsequens matrimonium státního občanství československého teprve od uzavření sňatku rodičů, nikoliv se zpětnou účinností od narození."*

Legitimace nemanželských dětí následujícím sňatkem byla upravena v § 161 o. z. o., podle něhož *děti, které se narodily mimo manželství a potomním sňatkem svých rodičů vstoupily do rodiny, jakož i jejich potomstvo, se počítají k dětem manželsky zplozeným; nemohou však manželským dětem mezitím v platném manželství zplozeným odpírati ani vlastnost prvorozenství ani jiná již nabytá práva.* (srov. Veselý, V. a kol. *Obecný zákoník občanský a souvislé zákony.* 2. vydání. Praha: Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1948, str. 59-60).

Komentář k tomuto ustanovení obecného zákoníku občanského uvádí, že *„nejčastější je legitimace dodatečným sňatkem. Předpokládá se, že dítě bylo zrozeno před sňatkem z manželky a že bylo zplozeno manželem. Tento musí být určen jako nemanželský otec. Toto určení se může státi buďto před sňatkem anebo po sňatku. ... Legitimace tato nastává již samým uzavřením sňatku. ... Legitimace se vyznačí v matrice buď na žádost rodičů anebo na základě rozsudku, jímž dítě bylo uznáno za legitimované.“* [blíže viz Rouček, F., Sedláček, J. a kol. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl I.* Praha: Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1935, str. 817 a následující].

Základní podmínkou pro nabytí státního občanství legitimací tedy bylo uzavření manželství mezi matkou a otcem dítěte. Význam této podmínky je jednoznačně patrný z toho, že k legitimaci docházelo právě uzavřením sňatku, nikoliv až následným zápisem do nějaké evidence či jiným aktem.

Tuto základní podmínku (uzavření manželství) doplňoval požadavek, aby manžel matky byl oficiálně určen za otce dítěte, jehož se legitimace týká. Cílem tohoto doplňkového požadavku bylo, aby účinky legitimace nemanželského dítěte nastoupily jen v případě sňatku jeho skutečných (biologických) rodičů. Právě určením otcovství manžela matky k dítěti narozenému před uzavřením manželství měl být prokázán předpoklad, že dítě bylo manželem matky skutečně zplozeno.

Vzhledem k tomu, že určení otcovství má deklaratorní charakter s účinky ex tunc a dokládá, že manžel matky dítě zplodil, nemělo z hlediska nastoupení účinků legitimace žádný význam, kdy k určení otcovství došlo. Proto také dospěli autoři citovaného komentáře k závěru, že určení otcovství může nastat před sňatkem i po sňatku rodičů. Není tak vyloučeno ani dodatečné určení otcovství mající za cíl potvrdit, že k legitimaci došlo. Deklaratorní charakter určení otcovství má podle názoru Nejvyššího správního soudu za následek, že není podstatné, zda bylo otcovství určeno za účinnosti ustanovení § 161 o. z. o. (tj. před 1. 1. 1950), nebo až později.

Nejvyšší správní soud shrnuje, že podmínkou pro nabytí československého státního občanství legitimací nemanželského dítěte podle § 161 o. z. o. bylo uzavření manželství mezi rodiči dítěte a účinky legitimace nastupovaly ke dni sňatku. K určení otcovství manžela matky, které jen dokládá skutečnost, že nemanželské dítě skutečně zplodil, přitom mohlo dojít kdykoliv před sňatkem nebo po něm, aniž by měl okamžik určení otcovství jakýkoli vliv na legitimaci samotnou.

Matka stěžovatelky uzavřela dne 20. 6. 1945 manželství s československým státním občanem K. E. R., nar. X, který je současně otcem stěžovatelky. Otcovství bylo určeno rozsudkem Okresního soudu v Mělníku ze dne 6. 4. 2005, č. j. 9 C 215/2004 - 14.

S ohledem na skutečnost, že legitimace nastává uzavřením manželství mezi matkou a otcem dítěte a není podstatné, zda k určení otcovství došlo před sňatkem či po něm, Nejvyšší správní soud konstatuje, že stěžovatelka nabyla československé státní občanství legitimací ke dni uzavření manželství svých rodičů, tj. k datu 20. 6. 1945. Stěžovatelka, která v daném okamžiku dosáhla věku pěti týdnů, jako nemanželské dítě cizinky jednoznačně splňovala podmínky pro legitimaci. Otcovství manžela matky bylo sice

oficiálně určeno až za účinnosti současné právní úpravy, která mezi způsoby nabytí státního občanství legitimaci nezahrnuje, nicméně určení otcovství jen dodatečně doložilo, že dne 20. 6. 1945 manželství skutečně uzavřeli rodiče stěžovatelky, která tímto dnem byla legitimována.

Uzavřením manželství se švýcarským občanem M. R. H. dne 16. 3. 1979 stěžovatelka československé státní občanství nepozbyla, neboť podle § 13 odst. 2 zákona č. 39/1969 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České socialistické republiky, *státní občan republiky nepozbývá uzavřením manželství státního občanství republiky.*

Nejvyšší správní soud proto dospěl k závěru o nabytí československého státního občanství stěžovatelkou, takže osvědčení o státním občanství České republiky jí mělo být vydáno. Tuto právní otázku posoudil Městský soud v Praze nesprávně. Nejvyšší správní soud shledal kasační stížnost důvodnou ve smyslu § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., a proto napadený rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 29. 2. 2012, č. j. 7 Ca 281/2008 - 51, podle § 110 odst. 1 věty první s. ř. s. zrušil.

Podle § 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s., *zruší-li Nejvyšší správní soud rozhodnutí krajského soudu, a pokud již v řízení před krajským soudem byly pro takový postup důvody, současně se zrušením rozhodnutí krajského soudu může podle povahy věci sám rozhodnout o zrušení rozhodnutí správního orgánu nebo vyslovení jeho nicotnosti; ustanovení § 75, 76, a 78 se použijí přiměřeně.*

V projednávané věci měl Městský soud v Praze rozhodnutí obou správních orgánů zrušit, neboť vycházejí z nesprávného právního posouzení, že stěžovatelka nenabyla československé státní občanství. Pokud by Nejvyšší správní soud zrušil toliko rozsudek Městského soudu v Praze a věc mu vrátil k dalšímu řízení, soud by v novém rozhodnutí - vázán závazným právním názorem vysloveným v rozsudku Nejvyššího správního soudu - pouze zopakoval argumentaci Nejvyššího správního soudu a ze stejných důvodů zrušil rozhodnutí správních orgánů. Takový postup by neodpovídal zásadě rychlosti řízení a byl by procesně nehospodárný.

Z těchto důvodů Nejvyšší správní soud společně se zrušením napadeného rozsudku podle § 110 odst. 2 písm. a) ve spojení s § 78 odst. 1, 3 a 4 s. ř. s. zrušil i žalobou napadené rozhodnutí Ministerstva vnitra ze dne 13. 8. 2008, č. j. VS-4950/51/2-1992, a jemu předcházející rozhodnutí Krajského úřadu Středočeského kraje ze dne 1. 2. 2008, č. j. 99482/2007/KUSK, a věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení. V něm bude žalovaný podle § 78 odst. 5 ve spojení s § 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s. vázán právním názorem Nejvyššího správního soudu vysloveným v tomto rozsudku.

Podle § 110 odst. 3 věty druhé s. ř. s., *rozhodl-li Nejvyšší správní soud současně o odmítnutí návrhu, zastavení řízení, o postoupení věci nebo způsobem podle odstavce 2, rozhodne i o nákladech řízení, které předcházelo zrušenému rozhodnutí krajského soudu.*

O náhradě nákladů řízení před Městským soudem v Praze a řízení o kasační stížnosti rozhodl Nejvyšší správní soud tak, že stěžovatelka má vůči žalovanému právo na náhradu nákladů řízení, které důvodně vynaložila, neboť měla ve věci plný úspěch (§ 60 odst. 1 věty první za použití § 120 s. ř. s.).

Důvodně vynaložené náklady řízení tvoří zaplacený soudní poplatek za žalobu ve výši 2.000 Kč, za kasační stížnost ve výši 5.000 Kč a odměna zástupce stěžovatelky JUDr. Jana Pavloka, advokáta, stanovená podle vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů. Zástupce stěžovatelky učinil tyto úkony právní služby: převzetí a příprava zastoupení [§ 11 odst. 1 písm. a) advokátního tarifu], žaloba a kasační stížnost - dvě písemná podání soudu ve věci samé [§ 11 odst. 1 písm. d) advokátního tarifu] a účast na jednání před soudem dne 23. a 29. 2. 2012 [§ 11 odst. 1 písm. e) advokátního tarifu], celkem tedy pět úkonů. Sazba odměny za každý úkon činí v projednávané věci 2.100 Kč [srov. § 9 odst. 3 písm. f) a § 7 bod 2 advokátního tarifu], za každý úkon náleží též režijní ve výši 300 Kč (srov. § 13 odst. 3 advokátního tarifu). Celková částka odměny činí 12.000 Kč (5 x 2.100 + 5 x 300). Zástupce stěžovatelky doložil, že je plátcem daně z přidané hodnoty, a proto se podle § 35 odst. 8 s. ř. s. odměna zvyšuje o částku odpovídající této dani, která činí 20 % z částky 12.000 Kč, tj. 2.400 Kč.

Celkovou částku náhrady nákladů řízení ve výši 21.400 Kč je žalovaný povinen zaplatit stěžovatelce k rukám jejího zástupce do patnácti dnů od právní moci tohoto rozsudku.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 15. listopadu 2012

JUDr. Dagmar Nygrínová
předsedkyně senátu